

СТРУКТУРНІ ОСОБЕННОСТИ КОМБІНУВАННЯ РЕСУРСІВ В РАЗВИТТІ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦІАЛА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Руденко С. В.

В статті отримано подальше розкриття сутності і ролі ресурсів в виробничій діяльності аграрних підприємств. Розкрито вплив ресурсів і їх структурних співвідношень на відкриття додаткових можливостей в підвищенні економічних результатів господарської діяльності аграрних підприємств. Визначено критерії, за якими можна класифікувати аграрні підприємства з різним ресурсним забезпеченням їх діяльності. Встановлено різницю між ресурсним забезпеченням і ресурсним потенціалом аграрних підприємств. Обґрунтовано, що ресурсний і виробничий потенціал не є об'єктами процесу відтворення, на відміну від їх структурних елементів.

Ключові слова: ресурси, ресурсне забезпечення, комбінування ресурсів, ресурсний потенціал, виробничий потенціал.

STRUCTURAL FEATURES OF ASSETS COMBINATION IN THE DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Rudenko S.V.

The article evolves the study of the nature and role of assets in the production activities of agricultural enterprises. The effect of assets and their structural ratio on creating additional opportunities in augmentation of economic activity results of agricultural enterprises has been revealed. The classification criteria of farms with different assets support of their activities have been determined. The distinction between assets support and assets potential of agricultural enterprises has been defined. The assets and production potential has been proved not to be the objects of reproduction process, unlike their structural elements.

Keywords: assets, assets support, assets combination, assets potential, production potential.

Дата надходження до редакції: 25.03.2016

Рецензент: д.е.н., професор Красноурецький О.О.

УДК 338.2:334.012(477)

ПЕРЕВАГИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ СПОЖИВЧОЮ КООПЕРАЦІЄЮ УКРАЇНИ

Н. М. Попадинець, к.е.н., ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України»

У статті проаналізовано переваги антикризового управління споживчою кооперацією України. Визначено причини виникнення кризових явищ у діяльності підприємств споживчої кооперації та використанні їх потенціалу. Встановлено, що підприємства споживчої кооперації (заготівельні, переробні, торговельні) у своїй діяльності суттєво залежать від стану сировинної зони, тому нагальною потребою для їх функціонування є внутрішні інтеграційні процеси. Виокремлено основні види локальних криз у діяльності підприємств. Запропоновано стратегічні цілі формування інтегрованих систем споживчої кооперації України.

Ключові слова: антикризове управління, підприємства, споживча кооперація, управління, цілі.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні особливо гостро постає проблема використання можливостей і переваг споживчих кооперацій. Вирішення такої проблеми можливе завдяки використанню ресурсного потенціалу підприємств споживчої кооперації і створення на їх основі та за їх участю локальних інтегрованих систем. Це дозволило б виявити кризові явища в діяльності підприємств споживчої кооперації, акумулювати сировинні ресурси таких підприємств і на інноваційній основі організувати виробництво конкурентоспроможної продукції для реалізації на внутрішньому ринку. Для цього необхідно визначити та застосувати переваги антикризового управління, що і визначає актуальність роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основам формування механізму антикризового управління присвячено низку праць вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема: С. Беляєва, В. Єв-

тушенка, Р. Келлера, О. Копилюк, Ю. Мельник, Н. Міценко, А. Пушкар, Л. Ситника, З. Холода, А. Штангretta та ін. Водночас слід зазначити, що малодослідженим залишається антикризове управління споживчою кооперацією України.

Метою статті є визначення переваг антикризового управління споживчою кооперацією України та виокремлення стратегічних цілей формування інтегрованих систем споживчої кооперації.

Виклад основного матеріалу. Динамічний розвиток різноманітних світових кризових явищ і поглиблення нестабільності в умовах соціально-економічної невизначеності доводять необхідність створення нової концепції антикризового управління, тож першочерговим завданням є визначення його сутності та видів.

Так, А. Штангрет і О. Копилюк [1] розглядають антикризове управління як систему управління, яка спрямована на завчасне виявлення мож-

ливих кризових ситуацій, розробку заходів протидії, швидке реагування на будь-які зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі, що складають загрозу для існування та подальшого функціонування підприємства. Л. Ситник [2] тлумачить антикризове управління як здатність розробляти оптимальні шляхи виходу з кризової ситуації, визначати пріоритетні цінності підприємства в умовах кризи, координувати діяльність підприємства і його працівників з передбачення кризи, добиватися ефективності їх праці в екстремальних умовах. Німецький економіст Р. Келлер: пріоритетним завданням антикризового управління є попередження або подолання всіх процесів, які здатні створити суттєву загрозу для життєдіяльності системи чи навіть унеможливити її функціонування [3]. А. І. Пушкар [4] запропонував два різновиди антикризового менеджменту. По-перше, реактивний – характеризується чітким і конкретним цілевизначенням, плануванням і впровадженням, які базуються на незначній кількості заходів, ціллю яких, як правило, є відновлення попереднього, докризового, стану. По-друге, превентивний (попереджувальний) або випереджувальний – має справу із загальними цілями, які формуються на вищому рівні планування, аніж завдання розробки конкретних заходів, є інструментом реалізації довгострокових завдань менеджменту, які можуть охоплювати всі підрозділи підприємства.

Тобто антикризове управління – це не просто виведення об'єкта (підприємств споживчої кооперації) зі стану кризи, а його здатність конструктивно реагувати на зміни, що загрожують нормальному функціонуванню в умовах розширеного відтворення, застосування соціально-економічних профілактичних програм і процедур, спрямованих на попередження можливих ускладнень у ринковій діяльності, підвищення конкурентних переваг і забезпечення успішного стабільного господарювання цих підприємств.

Кожне підприємство споживчої кооперації України має свій потенціал розвитку, свої умови його реалізації і підпорядковується закономірностям циклічного розвитку всієї соціально-економічної системи. Сучасні реалії економічного життя країни свідчать про те, що більшість кооперативних підприємств проходять стадії підйому і спаду, а багато з них опиняються в кризовій ситуації і наближаються або стають банкрутами, мають місце локальні кризи. Відзначимо основні види локальних криз у діяльності підприємств споживчої кооперації [5]:

– криза збуту, зумовлена невідповідністю обсягу і структури виготовлюваної продукції (послуг) та обсягу і структури попиту на неї;

– криза діяльності – пов'язана з порушенням відповідності між можливостями виробничої системи та їх реалізацією у межах обраної ніші ринку;

– фінансова криза – виявляється у неможливості отримання необхідних для функціонування підприємств фінансових ресурсів;

– управлінська криза – зумовлюється невідповідністю стилю, методів і засобів управління підприємством його стратегічним цілям;

– криза організаційної структури – виникає внаслідок невідповідності між організаційно-правовою формою господарювання, формою власності, внутрішньою організаційною структурою та масштабами діяльності підприємства, характеристиками елементів потенціалу;

– криза платоспроможності – викликається через невідповідність доходів і витрат підприємства, унаслідок чого унеможливується фінансування поточної діяльності та виконання зовнішніх зобов'язань підприємства.

Проявами наростання кризових явищ є діяльності підприємств є: порушення рівноваги економічної системи; погіршення стану потенціалу; поступова втрата життєздатності; утворення дефіциту окремих ресурсів; виникнення та тривале існування проблем розвитку.

Система споживчої кооперації не вповні адаптувалася до нових умов господарювання та нового законодавства. Якщо такі тенденції збережуться й надалі, то існує ймовірність, що за кілька років споживчу кооперацію України очікуватиме системна криза, яка може призвести до її занепаду і припинення існування.

Нині споживча кооперація України продовжує відігравати важливу роль у вітчизняній економіці, забезпеченні населення продуктами харчування та іншими соціально орієнтованими товарами, а також є рушійною силою розвитку інфраструктури на селі, торговельного обслуговування і забезпечення зайнятості населення.

Основною особливістю кризової ситуації є те, що вона містить у собі небезпеку, загрозу руйнування виробничої системи та потенціалу підприємств.

Тому завданням антикризового управління є вплив на проблеми, а також на окремі чинники, що призводять до появи кризових явищ і процесів, на усі прояви загострення суперечностей. На основі даних носіїв інформації (первинні бухгалтерські документи, рішення зборів пайовиків, фінансові плани тощо) слід визначати зовнішні та внутрішні фактори криз, а також якість потенціалу кожного підприємства.

Внутрішніми причинами виникнення кризових явищ у діяльності кооперативних підприємств, що обумовлюють рівень використання їх потенціалу та залежать від організації роботи самих підприємств, є [6, с. 133-134]:

– технічні – незадовільний стан і якість окремих елементів матеріально-технічної бази підприємств сировини; висока матеріаломісткість кооперативного виробництва; несвоєчасне оновлення асортименту продукції; значні необґрунто-

вані втрати ресурсів; значне недозавантаження виробничих потужностей, торгових площ;

– технологічні – використання застарілих технологій, їх низька продуктивність; нездатність товарів кооперативного виробництва успішно конкурувати з іншими товарами на ринку; необґрунтовані масштаби розвитку забезпечуючих невикористаних ланок; високий рівень виробничого браку;

– трудові – плінність кадрів; слабка мотивація праці; відсутність на підприємствах соціальних програм; відсутність системи планування кадрів і розвитку персоналу; втрата рівня культури виробництва і культури трудового потенціалу, психологічної атмосфери керівним персоналом і колективами підприємств, їх впевненості в ефективній роботі;

– інформаційні – відсутність необхідної інформації для потреб антикризового управління; незадовільний стан інформаційного забезпечення управління потенціалом підприємства; відсутність комплексної оцінки результатів у розрізі функціональних сфер підприємств; відсутність моніторингу стану окремих елементів і сукупного потенціалу підприємств;

– організаційні – неефективність організаційної форми виробництва; неефективність системи менеджменту підприємства; відсутність механізму організаційної адаптації; фінансові; нестача власного капіталу; низька мобільність власного капіталу; неналежна робота з потенційними фінансовими ресурсами; неефективність залучених джерел фінансових коштів; помилкова цінова політика; зростання боргових зобов'язань;

– просторові – відсутність можливостей територіальної диверсифікації діяльності підприємства; відсутність можливостей зміни ринку виготовлюваної продукції.

Кризовий стан потенціалу кооперативних підприємств посилює недостатня робота менеджменту із застосуванням механізмів інтеграції підприємств та організацій споживчої кооперації, створення на основі кооперативних підприємств (кооперативного майна, кваліфікованих фахівців та інших елементів ресурсного потенціалу) інтегрованих структур.

Підприємства споживчої кооперації (заготівельні, переробні, торговельні) у своїй діяльності суттєво залежать від стану сировинної зони, тому нагальною потребою для їх функціонування є внутрішні інтеграційні процеси – процеси посилення виробничої взаємодії, співробітництва кооперативних підприємств і галузей між собою та з іншими суб'єктами задля забезпечення конкурен-

тних переваг, досягнення певного кінцевого результату. Кооперування та інтеграція по вертикалі сприяє кращому використанню сільськогосподарської сировини, організації рівномірного завантаження переробних підприємств сировиною, зменшенню негативного впливу сезонності, маневруванню трудовими та фінансовими ресурсами, скороченню витрат, забезпеченню стійкого фінансового стану учасників систем [7, с. 88]. Створення інтегрованих систем дозволяє отримати синергетичний ефект на базі ефекту масштабу, ефекту широкого профілю, економії на трансакційних витратах.

Водночас наявність підприємств, засобів і предметів праці ще не дозволяє започаткувати спільну діяльність окремих суб'єктів господарювання та потребує належного інституційного оформлення. Ідеться про чітке нормативно-правове регламентування процесів об'єднання активів і ресурсів, інтересів, прав діяльності, виконуваних технологічних операцій і обов'язків, процедури входження і виходу з об'єднання, розподілу доходів, витрат і чистого прибутку, створення доданої вартості, підпорядкування в межах системи споживчої кооперації, визначення принципів і підходів, ієрархічної декомпозиції структури управління об'єднанням і взаємозв'язків між його учасниками та з зовнішніми контрагентами.

Висновки. На основі дослідження доцільно виокремити такі стратегічні цілі формування інтегрованих систем споживчої кооперації:

– забезпечення розширеного відтворення ресурсного потенціалу через інвестиції у перспективні напрями діяльності та високу їх ефективність на основі синергетичного ефекту та економії на масштабах діяльності;

– збільшення обсягів фінансово-господарської діяльності та посилення ринкових позицій через покращення якості продукції, оптимізацію витрат і цінової політики внаслідок забезпечення системного управління всіма етапами технологічного процесу, а також використання задля цього можливостей системи споживчої кооперації;

– покращення параметрів як життєздатності, так і економічної безпеки підприємств та організацій споживчої кооперації як наслідок кращого доступу до ресурсів і ринків, диверсифікації діяльності та створення належних передумов для розвитку;

– підвищення рівня якості життя населення та покращення соціально-економічного розвитку сільських територій тощо.

Список використаної:

1. Штангрет А. М. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник / А. М. Штангрет, О. І. Копилук. – К. : Знання, 2007. – 335 с.
2. Ситник Л. С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством / Л. С. Ситник. – Донецьк : ІЕП НАН України, 2000. – 503 с.

3. Keller R. Unternehmenssanierung: aussergerichtliche Sanierung und gerichtliche Sanierung / R. Keller. – Berlin: Verl. Neue Wirtschafts-Briefe, 1999. – 271 p.
4. Пушкар А. И. Антикризисное управление: модели, стратегии, механизмы / А. И. Пушкар [и др.]. – Х. : ООО «Модель Вселенной», 2001. – 452 с.
5. Пелехатий А. О. Особливості фінансово забезпечення розвитку споживчої кооперації України / А. О. Пелехатий, Н. М. Попадинець // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: [зб. наук. пр.] / Інститут регіональних досліджень НАН України; редкол.: В.С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2014. – Вип. 6(110). – 285 с.
6. Міценко Н. Г. Пріоритет антикризового управління споживчою кооперацією України / Н. Г. Міценко // Стратегічні напрями відновлення економіки та соціальної сфери України в умовах системної кризи: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 11 грудня 2014 року. – Львів: «Ліана-М», 2014. – 264 с.
7. Збарський В. К. Участь селянських домогосподарств у процесах кооперації та агропромислової інтеграції / В. К. Збарський, М. П. Канінський // Економіка АПК. – 2011. – №12. – С. 87-92.

ПРЕИМУЩЕСТВА АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЙ КООПЕРАЦИИ УКРАИНЫ

Попадинец Н. Н.

В статье исследованы преимущества антикризисного управления потребительской кооперацией Украины. Определены причины возникновения кризисных явлений в деятельности предприятий потребительской кооперации и использовании их потенциала. Установлено, что предприятия потребительской кооперации (заготовительные, перерабатывающие, торговые) в своей деятельности существенно зависят от состояния сырьевой зоны, поэтому насущной необходимостью для их жизнедеятельности являются внутренние интеграционные процессы. Выделены основные виды локальных кризисов в деятельности предприятий. Предложены стратегические цели формирования интегрированных систем потребительской кооперации Украины.

Ключевые слова: антикризисное управление, предприятия, потребительская кооперация, управления, цели.

ADVANTAGES OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF CONSUMER COOPERATION IN UKRAINE

Popadynets N. M.

The article researches the advantages of anti-crisis management of consumer cooperation in Ukraine. The principles of crisis phenomena emergence in the activity of consumer cooperation enterprises and use of their potential are determined. The fact that the consumer cooperation enterprises (procuring, recycling, trade) in their activity considerably depend on the condition of raw materials zone is proved. Therefore, their operability urgently calls for the internal integrated processes. Major types of local crisis in the activity of enterprises are outlined. Strategic priorities of forming of consumer cooperation integrated systems in Ukraine are suggested.

Keywords: anti-crisis management, integrated systems, enterprises, consumer cooperation, goals.

Надійшло до редакції: 12.04.2016 р

Рецензент: д.е.н., професор Монастирський Г.Л.

УДК 334.71:330.131.7

МОДЕЛЬ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОЇ ВИРОБНИЧОЇ ГНУЧКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

І. Г. Волинець, здобувач кафедри економіки та безпеки підприємства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

У статті розроблена модель стратегічної виробничої гнучкості підприємств лісового господарства, що дозволить підвищити ефективність їх діяльності та задовольнити потреби споживачів.

Ключові слова: виробнича гнучкість, стратегічна виробнича гнучкість, модель реалізації стратегічної виробничої гнучкості.

Постановка проблеми. Перспективи розвитку лісової галузі економіки зумовлюють необхідність пошуку векторів підвищення ефективності виробничої діяльності лісгосподарських підприємств. Прагнення до зростання економіч-

ного ефекту їх діяльності існує завжди, незалежно від мінливості ринкового середовища, розвитку суспільних відносин, уподобання споживачів, тощо. Однак реальні ринкові умови розвитку лісового господарства далеко не завжди сприя-